

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก ในขณะที่โลกกำลังพัฒนา มนุษย์ได้นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างมาก มีการเปลี่ยนแปลงและทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนธรรมชาติไม่สามารถปรับตัวเองได้ทัน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมเสียไป ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยเฉพาะท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานในการรักษาพยาบาลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ เป็นต้น รัฐบาลมีความพยายามในการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ประชาชนในทุกตำบล หมู่บ้านมีส่วนร่วมในการปกครอง อันเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตย และภายหลังจากได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พ.ศ. 2537 ทำให้สภาตำบลที่ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. มีฐานะเป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครองตนเองและมีอิสระในการบริหารงานบุคคลากรและงบประมาณตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ (รายงานการวิจัย สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2539 : 1)

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตาม พ.ร.บ. ปี พ.ศ. 2537 มาตรา 67(1), (2) และ (7) ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

- (1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- (2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (3)
- (7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

นอกจากนี้ กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ปี พ.ศ. 2540 ยังให้สิทธิแก่ชุมชนมีส่วนร่วมดูแลและจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง โดยมาตรา 46 ได้มีบทบัญญัติไว้ดังนี้ “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิหรือรัฐหรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ปัจจุบันรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญในการบริหารท้องถิ่น ให้อำนาจอิสระในการ

กำหนดนโยบายการบริหาร การจัดทำแผนพัฒนาตำบล การจัดทำงบประมาณ ตลอดจนให้อำนาจในการออกกฎหมายใช้บังคับในพื้นที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่นให้มากที่สุด ดังนั้นจึงกำหนดเป็นนโยบายที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้ (กองราชการส่วนตำบล, 2539 : 4)

1. กระจายภารกิจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของประชาชนที่หน่วยงานรัฐจัดทำให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองและแก้ไขปัญหาของตนเอง ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมมือกับองค์กรปกครองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นที่มีความสำคัญ

2. กระจายรายได้ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้สามารถบริหารกิจการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายและระเบียบปฏิบัติเพื่อให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอิสระคล่องตัว และบังเกิดประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณให้สามารถรองรับกับรายได้ที่เพิ่มขึ้น

3. ให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นทุกระดับและส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง ในส่วนของการปฏิบัติงานในท้องถิ่นก็จะถอนตัวข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งในองค์กรปกครองท้องถิ่นให้หมด เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในคัดเลือกผู้ปกครองและผู้บริหารด้วยตนเองอย่างแท้จริง

4. ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองท้องถิ่นของตนเอง และมีอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหาร การพัฒนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการวางผังเมือง

5. สนับสนุนให้องค์กรปกครองท้องถิ่นทุกระดับโดยเฉพาะองค์กรระดับตำบลให้สามารถบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. การกระจายอำนาจการคลังให้องค์กรการปกครองท้องถิ่นเพื่อให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีรายได้ในส่วนที่เหมาะสมเพียงพอจะบริหารกิจการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากพื้นฐานความเชื่อที่ว่าพัฒนาชนบทไม่อาจประสบผลสำเร็จได้ ถ้าหากปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นโดยผ่านองค์กรในท้องถิ่น ด้วยเหตุที่องค์กรในท้องถิ่นมีพลังต่อประชาชนในชนบทและมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในท้องถิ่น ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและทรัพยากร ธรรมชาติ องค์กรในท้องถิ่นน่าจะรู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาของประชาชนและปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชนบทได้เป็นอย่างดี ซึ่งสาระสำคัญของการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ก็คือ การเปิดโอกาสให้องค์กรประชาชน ได้แก่ กรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรรมการสภาตำบล (กสต.) คณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทในระดับตำบล (คปต.) เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิดและมีบทบาทมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเปิดกว้างให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเข้ามาร่วมงานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย (ซิษณุกร พรภาณวิรัช, 2540 : 2) การที่บุคคลท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทรัพยากรและระบบนิเวศ ตลอดจนการเลือกมาตรการทางกฎหมายมาดำเนินการ ดังเช่นกลุ่มฮักเมืองน่าน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นองค์กรประชาชนท้องถิ่นที่เกิดจากการรวมตัวของพระสงฆ์ ชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานราชการ ที่มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่าต้องการให้เมืองน่านเป็นเมืองที่น่าอยู่ ได้มีการดำเนินการโดยมีแนวคิดและเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาคนและสังคม เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ และยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน รวมทั้งฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้าน ป่า น้ำ ดิน และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สำคัญคือ ให้ชุมชนรู้สึกหวงแหนและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่า ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีข้อแม้ว่าต้องไม่ทำลายสภาพป่าคือการตัดไม้แต่จะยกเว้นให้ตัดได้ในเฉพาะกรณี ขึ้นอยู่กับแต่ละชุมชนว่าจะตั้งกฎระเบียบกันอย่างไร ซึ่งบางชุมชนอาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร บางชุมชนก็ไม่มีแต่จะเป็นที่รู้จักกันภายในชุมชนเอง ในการสอดส่องดูแลนั้นทุกคนในชุมชนจะเป็นหูเป็นตา มิให้ผู้ใดทำการละเมิด บางแห่งมีการตั้งคณะกรรมการผู้เดินตรวจป่าเพื่อคอยดูแลโดยเฉพาะ เป็นต้น (กลุ่มฮักเมืองน่าน, 2540) แต่เนื่องจาก อบต. มีโครงสร้างการจัดการและคุณลักษณะของบุคลากรต่างกับองค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Government Organization - NGO) จึงเป็นที่น่าสงสัยว่า อบต. จะเลือกใช้มาตรการทางชุมชนได้นุ่มนวลกว่าการใช้หลักกฎหมายเข้าไปจัดการได้อย่างไร

อย่างไรก็ตาม การเปิดโอกาสให้องค์กรประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นแต่เพียงอย่างเดียว อาจทำให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นไม่ประสบความสำเร็จลงได้ เว้นเสียแต่ว่ารัฐบาลจะต้องมีการบังคับใช้ และมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจความรับผิดชอบในการบริหารให้แก่องค์กรในท้องถิ่นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพราะการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจรับผิดชอบในการบริหารให้แก่องค์กรประชาชนในท้องถิ่นเป็นของคู่กันมิอาจขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2535 : 34)

กลไกการแก้ไขปัญหาและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น รวมถึงมาตรการ ระเบียบวิธีการต่าง ๆ ถูกนำมาใช้นับตั้งแต่การให้การศึกษา เพื่อยกระดับความรู้ ความสนใจ ชี้ให้เห็นคุณและ

โทษในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การผสมผสานธุรกิจให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือที่รู้จักกันว่า “ธุรกิจสีเขียว” การเชื่อมโยงและประสานประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรระหว่างกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมทั้งมาตรการอื่น ๆ ทั้งนี้กลไกสำคัญเพื่อให้เกิดการปฏิบัติ ได้แก่ กติกาทางสังคมทั้งในสังคมภายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งก็คือข้อตกลงกฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายที่ตกลงร่วมกันเพื่อให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการปกป้องและคุ้มครองธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้

สำหรับประเทศไทยนั้น กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมมีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น โดยกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานต่าง ๆ มีจุดประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง และกฎหมายบางฉบับยังล้าสมัยมิได้ปรับให้ทันกับสถานการณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบัน ที่สำคัญสังคมไทยยังคงขาดการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจัง ทำให้สังคมละเมิดกฎหมายที่บัญญัติไว้

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องแนวคิดการเลือกมาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เนื่องจากมีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้กันอย่างมากมายและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้ถูกทำลายอย่างรวดเร็ว การป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง ทั้งนี้เนื่อง อบต. และประชาชนจากส่วนหนึ่งยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง กอปรกับบทบาทและการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รวมทั้งการนำมาตราทางกฎหมายมาบังคับใช้นั้นส่วนหนึ่งยังไม่บังเกิดผลในทันที หากยังไม่หาวิธีทางช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวทรัพยากรสิ่งแวดล้อมย่อมสูญเสียและถูกทำลายจนกระทั่งไม่สามารถหาทางแก้ไขต่อไปได้ ดังนั้น ปัญหาหลักของการศึกษารั้งนี้มี 3 ประการคือ ประการแรก สมาชิก อบต. มีแนวคิดในการเลือกใช้มาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างไร ประการที่สอง แนวคิดดังกล่าวนี้สามารถจัดเป็นมาตรการทางแพ่งหรือทางอาญา หรือวิธีการทางรัฐศาสตร์ได้หรือไม่ ประการที่สาม มีปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวคิดในการกำหนดและเลือกใช้มาตรการทางกฎหมายดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการเลือกมาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ของ อบต. ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดการเลือกมาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของ อบต. ในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดในการเลือกใช้มาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ระหว่าง อบต. ที่มีระดับชั้นและขนาดแตกต่างกันในจังหวัดเชียงใหม่

4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดการเลือกมาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นระหว่าง อบต. ต่างระดับชั้นกันและขนาดของ อบต.

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1. อบต. ที่มีระดับชั้นและขนาดแตกต่างกัน มีแนวคิดในการเลือกมาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นแตกต่างกัน

2. ปัจจัยของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันมีผลต่อการกำหนดแนวคิดในการเลือกมาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของ อบต. ต่างกัน ระหว่าง อบต. ต่างระดับชั้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

2.1 ความรู้ ความเข้าใจของสมาชิก อบต.

2.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิก อบต.

2.3 ระดับของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

2.4 ศรัทธาของชุมชน

2.5 ข่าวสารข้อมูล

2.6 ขนาดของ อบต.

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 พื้นที่และประชากร

องค์การบริหารส่วนตำบลต่างระดับชั้นและขนาดของ อบต. ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อบต. ชั้น 1 ที่มีงบประมาณมากที่สุด และ อบต. ชั้น 5 ซึ่งมีงบประมาณน้อยที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่

เหตุผลในการเลือกเนื่องจาก อบต. ชั้น 1 มีงบประมาณ เจ้าหน้าที่มากกว่า และตั้งอยู่ท่ามกลางความเจริญด้านต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จึงน่าจะมีปัญหาและสิ่งที่น่าสนใจด้านสิ่งแวดล้อมในหลายประเด็นที่น่าจะนำมาเป็นแนวคิด และเปรียบเทียบกับ อบต. อื่นที่ต่างชั้นกัน ส่วน อบต. ชั้น 5 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่จึงเป็นเกษตรกร ในแต่ละปีจะมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีในการกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชในปริมาณมาก กอปรกับในพื้นที่ มีโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรตั้งอยู่ด้วย ดังนั้น การใช้ปุ๋ย สารเคมีของชาวบ้าน และการมีโรงงานตั้งอยู่ จึงน่าจะมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนแห่งนี้ที่เป็นประเด็นที่น่าสนใจ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยบุคคล 4 กลุ่มคือ สมาชิก อบต. คณะกรรมการบริหาร อบต. ชั้น 1 และ 5 กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มสตรี

1.4.2 ขอบเขตของเนื้อหา

1) ศึกษาแนวความคิดการเลือกมาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของ อบต. ในจังหวัดเชียงใหม่ แนวคิดดังกล่าวนี้สามารถจัดเป็นมาตรการทางแพ่งหรือทางอาญา หรือทางรัฐศาสตร์ได้หรือไม่ อย่างไร

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดดังกล่าว ได้แก่ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

2.1) ปัจจัยภายในที่มีการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ได้แก่

- บทบาทของ อบต.
- หน้าที่ความรับผิดชอบของ อบต.
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นของสมาชิก อบต. กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มสตรี

- การมีส่วนร่วมของสมาชิก อบต. และคณะกรรมการบริหาร อบต.

2.2) ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อ การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ได้แก่

- ระดับของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของ อบต.
- การได้รับข้อมูลข่าวสารของ อบต.
- ศรัทธาของชุมชนใน อบต.
- ขนาดของ อบต.

3) วิธีการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

4) แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

1.5 นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

อบต. หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดตั้งขึ้นตามนัยมาตรา 40 และมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ที่ได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 111 ตอนที่ 53 ก. ลงวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2537

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งให้เป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่น

คณะกรรมการบริหาร อบต. หมายถึง คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล นายอำเภอแต่งตั้งจากกำนัน และสมาชิกสภา อบต. ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน และจากสมาชิกสภา อบต. ซึ่งได้รับการเลือกตั้งอีกไม่เกิน 4 คน (รวมทั้งสิ้น 7 คน)

ขนาดของ อบต. หมายถึง กรอบกำหนดอัตรากำลังพนักงานส่วนตำบลให้เหมาะสม

กับรายได้และปริมาณงานของ อบต.ไว้ โดยแบ่ง อบต.ออกเป็น 5 ชั้น ตามเกณฑ์รายได้ ดังนี้

อบต.	รายได้ (ล้านบาท)	จำนวนพนักงาน (คน)
1	20	21
2	12 - 20	12
3	6 - 12	6
4	3 - 6	4
5	ไม่เกิน 3	3

บทบาท อบต. หมายถึง สภาพการรับรู้ของสมาชิก อบต. ต่อหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะอาศัยบทบาทหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลตามที่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กำหนดไว้ มาเป็นเนื้อหาการตรวจสอบสภาพการรับรู้ดังกล่าว

อำนาจหน้าที่ของ อบต. หมายถึง อำนาจหน้าที่ตามมาตรา 67(7) แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พ.ศ. 2537 คือ คຸ່ມครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมการปกครอง, 2537 : 15)

การใช้บังคับกฎหมาย หมายถึง การนำกฎหมายมาใช้บังคับแก่ข้อเท็จจริงในกรณีเฉพาะเรื่อง ซึ่งอาจมีผู้ใช้แตกต่างกัน

การบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง ผลสืบเนื่องจากการใช้บังคับโดยที่กฎหมายมิได้กำหนดเวลาจะต้องใช้เมื่อใด ขึ้นอยู่กับองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจใช้กฎหมายฉบับนั้นๆว่าจะนำกฎหมายมาใช้จริงจัง เพื่อให้เกิดผลตามสภาพบังคับของกฎหมายนั้น ๆ เมื่อใด

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม หมายถึง ระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน และรวมถึงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่บุคคลได้รับและเก็บรวบรวมและสะสมเอาไว้เป็นความจำ

มาตรการทางกฎหมาย หมายถึง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ภาครัฐได้กำหนดแนวทางเพื่อใช้บังคับควบคุม ลงโทษ และการให้อำนาจต่าง ๆ แก่เจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งมีหลายลักษณะ เช่น

1) **มาตรการทางอาญา** หมายถึง มาตรการที่ใช้ในการลงโทษทางอาญามาเป็นการตอบโต้ทำให้ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายได้รับผลที่เจ็บปวดหรือไม่มีความสุข โดยจะนำมาใช้เฉพาะเมื่อมีการ

กระทำที่เป็นผลร้ายต่อบุคคลอื่นหรือสังคมเท่านั้น เช่น การจับกุม จำคุก ปรับ หรือทั้งปรับทั้งจำ

2) มาตรการทางแพ่ง หมายถึง หลักการในด้านของการบังคับใช้กฎหมายระหว่างเอกชนกับเอกชนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม โดยอาจมีเรื่องของสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ เกิดขึ้นตามความเหมาะสมของเรื่อง เช่น ให้มีการชดเชยค่าเสียหาย

3) มาตรการทางรัฐศาสตร์ หมายถึง วิธีการแก้ไขปัญหาของเจ้าพนักงานของรัฐที่ใช้ศาสตร์และศิลป์ของการผสมกลมกลืนกันระหว่างการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบในการเข้าร่วมเจรจาแก้ไขปัญหาคือขัดแย้งกัน เพื่อให้เกิดความสงบสุขและมุ่งรักษาผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม มาตรการทางรัฐศาสตร์ที่อาจจำแนกได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับการใช้กฎหมายโดยตรง หรือระดับการใช้ศิลปะการเจรจาที่คาบเกี่ยวกับอำนาจทางกฎหมาย

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม และองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามาดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะตรวจสอบในประเด็นของการริเริ่ม การวางแผน การดำเนินการ การติดตามประเมินผลและรายงาน

ศรัทธาชุมชน หมายถึง ความรู้สึกด้านจิตใจ ความชอบ/ไม่ชอบ ความเห็นพ้องต้องกัน อันเป็นการแสดงออกในรูปของการให้ความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อสมาชิก เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนบทบาทและการบริหารงานของ อบต. สังเกตได้จากประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่ อบต. ได้จัดทำขึ้นในพื้นที่

กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มสตรี หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมของชมรม องค์กรหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนในพื้นที่ศึกษา เช่น กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น

ข่าวสารข้อมูล หมายถึง ประเภทของข่าวสารข้อมูลที่กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่น ทั้งจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความถี่หรือจำนวนครั้งต่อสัปดาห์ที่ได้รับข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ การเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ตลอดจนสื่อบุคคลต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อนบ้าน เป็นต้น

ระดับของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น หมายถึง ระดับขั้นของความรุนแรงและอันตรายอันเป็นผลกระทบจากการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม มลพิษด้านต่าง ๆ ที่มีต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชน